

# «Hurra nå minere



## STOPPE:

Niillas Aslaksen Somby vitner i den fiktive rettssaken. Han ber retten dømme staten til å stoppe det de fortsetter å gjøre mot moder jord.

(Alle foto: Birgitte Wisur Olsen)



## MANGLER KUNNSKAP:

Somby beskriver hvordan kolonistene ikke har den nødvendige kunnskap om naturen og det de utvinner fra naturen.

**– Hvordan skal vi som samiske mennesker forholde oss til at oljen suges opp av jorda. og at mineralene blir revet ut, sier Niillas Aslaksen Somby.**

BIRGITTE WISUR OLSEN

En del av festivalen Barents Spektakel i Kirkenes var «Århundrets rettssak», inspirert av søksmålet Greenpeace Norge og Natur og Ungdom har rettet mot staten for brudd på grunnlovens paragraf 112 ved å åpne det sørøstlige Barentshavet for oljeutvinning.

Det er regissøren Morten Traavik som setter opp «rettssaken» der aktor er Hans Petter Graver, professor ved Universitetet i Oslo. Forsvarer er Morten Grønvingh.

Selve det som skal forestille rettssalen er bygd opp i Paviljongparken av 190 tonn is.

Før de går inn i rettslokale har publikum varmet seg rundt et bål og de har fått servert chaga-te. Nå fylles amfiet av folk som i de kjølige vinterkveldene vil følge det tre dager lange kunstprosjektet. Torsdag kveld legger aktoraten frem sin sak, fredag kveld overtar forsvaret og lørdag kveld er det dommens dag.

Det er stor interesse for saken og det blir ikke plass til alle. Det er laget tribuner av isblokker der publikum setter seg på

sitteunderlag, klare til å høre syn fra begge sider. De som mener det er riktig å vinne ut olje i det sørøstlige Barentshavet, og de som mener at konsesjonen bør trekkes tilbake.

## Samler kreftene

Det er to dager til fullmåne, det som også er dommens dag, da rettssaken starter ved at Ronald Kvernmo fra Lavangen kommer trommende inn på arenaen. Han samler alle kreftene i området, krefter som kan påvirke rettssaken negativt. Kvernmo har fokus på vitneboksen når han påkaller de underjordiske. I en lysstråle sendes sjelene til Saivo, til himmelen. Så går han rundt med røkelse for å blokkere området og kaster så litt salt. Saltet stenger de underjordiske ute.

– Det krever en ekstra innsats å rense i Kirkenes, et område som har vært utsatt for svært brutale hendelser, som under krigen. Dette henger igjen i naturen, forklarer Kvernmo senere.

## Nyttig måte

Kulturarbeider og samepolitisk aktivist, nå pensjonist, Niillas Aslaksen Somby, vitner etter flere andre. Blant andre miljøvernere og partisekretær i SV, Kari Elisabeth Kaski og leder for Natur og Ungdoms Russlandutvalg, Stine Østnor.

Men stillheten er ikke fullstendig der, helt tydelig og dirrende følbart opp mot kveldshimmelen, før Somby inntar vitneboksen. På forhånd sier Somby til Ságat



# r vi nissene ut»



## REISER SEG:

Publikum reiser seg for retten.



## IS-AMFI:

Rettslokalet er bygd opp av store isblokker.



## STATENS SYN:

Her er det staten som får legge frem sitt syn, med vitner som forklarer hvorfor de synes det er riktig å gi konsesjon til oljeutvinning.

at han syns et slikt «teater» som rettssaken i Kirkenes, er en nyttig måte å holde liv i debatten om samiske rettigheter til land og vann, og om retten til ressurser som også oljen er.

– Alle monner drar. Det har vist seg gang på gang at kunstneriske innslag er mye mer effektive enn en resolusjon gjort av en organisasjon eller et sameting eller hva som helst.

Somby sier også at han har stor tro på dommen, at det blir en god dom slik det gjerne blir når et tribunal feller dommen, og ikke en statlig domstol.

## En medskapning

Sombys innlegg i Kirkenes fremføres med lav stemme. Budskapet er tilsvarende intens.

– Vi kommer fra et sted der det å være et godt menneske er både å være et medmenneske og en medskapning. For oss var jorden vi levde på et hellig sted. Vannet vi drakk var en hellig væske. Luften vi pustet var også hellig. Vi har ikke vært alene om å respektere omgivelsene. Også vårt broderfolk, nordmennene, har gjort det. Før.

Somby fortsetter med å hente frem Henrik Arnold Wergeland og hans krigserklæring mot det underjordiske. De som vokter jordens sjel.

– Den er veldig aktuell her i Sør-Varanger, påpeker Somby og siterer teksten han har hentet frem.

– Nisser og dverge bygger i berge; men vi skal mine dem alle her ut. Ti mens vi synger muntre i klynger, sprenger vi berget i lufta med krutt.

Somby siterer hele sangen som avslutter med:

– Fjellet skal beve under vår neve; hurra, minerer, nå knaller ditt skudd! Nisser og dverge bygger i berge, hurra, nå miner vi nissene ut.

## Ment å beskytte

Vitnet, Niillas Aslaksen Somby, fortsetter med å påpeke at det juridiske systemet er ment til å beskytte mot det urettvise og det kaotiske.

– Vi står i dag overfor en stor krise, og det juridiske systemet har ikke utgjort noen beskyttelse for oss. Grunnlovens paragraf 108 sier: Det påligger statens myndighet å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppe skal sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunns- liv.

– Oljen er en helligdom for oss samer, den er rester av livet som har vært her i generasjoner før oss. Våre forfedre, formødre. Det er dyr, planter og insekter som etter en lang, naturlig prosess er blitt til olje. Det er en viktig del av kloden som selvfølgelig har sin funksjon, i naturen er alt som

finnes nødvendig. Som et eksempel er sneen en nødvendighet nå i den kalde årstiden. Den legger seg som et varmt teppe på jorden og beskytter planter, insekter og smågnagere fra å fryse. For dagens sivilisasjon vil det enda ta mange generasjoner før folk skjønner hvor viktig funksjon oljen har der den ligger.

## De fleste av urfolks samfunn er nå kolonisert

– Kolonistene bestemmer og har den politiske styringen, men har dessverre ikke den nødvendige kunnskapen om naturen og det de utvinner fra naturen. Det gjelder både olje og annet som blir utvunnet fra naturen. Industrien er dessverre mest opptatt av økonomien i utvinningsprosessen, og er derfor ikke villig til å verken se eller tenke noe dypere konsekvenser av å utvinne såkalte naturressurser.

Somby fortsetter med å beskrive hvordan den norske stat først i 1989 tilkjennega at sameland, Sápmi, er kolonisert av Norge. Han beskriver de store skadene fornuftsprosessen har laget. Skader for folk og for natur. Språket som ble visket ut i store deler av Sápmi. Joiken som ble gjort til en stor synd. Det samiske rettssystemet som ble knust.

Hjernevasken var brutal og undertrykkelsen massiv.

– De skryter av Sametinget til hele verden, men unnlater å nevne med et eneste ord at dette Sametinget ikke har noen politisk makt og til enhver tid må føye seg i alt som staten bestemmer. Samiske rettigheter til land og vann er delegert til FeFo, et organ som er som et privat firma basert på å selge tomter, jakt og fiskekort og som opptrer som eier av all utmark i store deler av Sápmi. FeFo styres av norske byråkrater og utmarksteknikere og er vel å regne som det grådigeste byråkratiet som hittil har eksistert i Sápmi. FeFo har seks styremedlemmer, tre av dem oppnevnes av Sametinget. De er gisler i dette systemet ved at staten kan si at samer sjøl er med, sier Somby.

– Vi ber retten om å dømme staten til å stoppe det de fortsetter å gjøre mot vår moder jord. Dette er ikke bare i forhold til det samiske folket. Dette rammer hele klodens befolkning.

Rettssaken fortsetter på fredag, etter en runde med vitner som gjerne vil at oljen skal utvinnes. Publikum følger nøye med, og lørdag faller dommen.

– Staten må trekke tilbake konsesjonen som gir tillatelse til å utvinne olje i det sørøstlige Barentshavet, sier flertallet i Paviljongparken i Kirkenes.